

РОЗДІЛ III

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК: 336.531.2

Проць Наталія,
кандидат економічних наук, доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра фінансів,
м. Луцьк, ORCID ID: 0000-0003-3897-6482
e-mail: Vyshnevska.Nataliya@vnu.edu.ua

Костенюк Тарас,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
аспірант 2-го курсу
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,
м. Луцьк, ORCID ID: 0009-0007-7781-6410,
e-mail: Kosteniuk.Taras@vnu.edu.ua

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-04-57-65>

МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ В СИСТЕМІ БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Стаття присвячена дослідженню сутності міжбюджетних відносин в системі бюджетного регулювання, ключових аспектів їх регулювання, інструментів міжбюджетних відносин та їх застосувань в Україні в умовах воєнного стану.

Розглянуто аналіз підходів та визначення різнобічних аспектів сутності міжбюджетних відносин на основі літературних джерел. Викладено характеристики до різних підходів трактувань сутності поняття «міжбюджетні відносини».

Окреслено механізм горизонтального вирівнювання податкоспроможності території. Визначено механізм перерахування міжбюджетних трансфертів із державного бюджету до місцевих бюджетів та міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами.

Доведено, що система горизонтального фінансового вирівнювання здійснює перерозподіл фінансових ресурсів на користь тих місцевих органів влади, які мають дисбаланс та забезпечує часткову компенсацію втрат місцевих бюджетів територіальних громад від недоотримання податку на доходи фізичних осіб.

Ключові слова: місцеві бюджети, механізм, бюджет, бюджетна система, міжбюджетні відносини, міжбюджетні трансферти, фінансові ресурси, субвенції, дотації.

Prots Natalia,
Associate Professor, Ph.D. in Economics,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Department of Finance,
Lutsk

Kosteniuk Taras,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
1st year graduate student
specialty 072 Finance, banking and insurance

INTERBUDGETARY RELATIONS IN THE SYSTEM OF BUDGET REGULATION

Introduction. The article is devoted to the study of the essence of interbudgetary relations in the system of budgetary regulation, key aspects of their regulation, instruments of interbudgetary relations and their application in Ukraine under martial law.

The purpose of the article. The purpose and objective of the article is to study the essence and relevance of the problem of formation of interbudgetary relations under martial law.

Results. The author analyzes the approaches and defines various aspects of the essence of intergovernmental fiscal relations based on the literature. The characteristics of different approaches to the interpretation of the essence of the concept of 'intergovernmental fiscal relations' are presented.

The mechanism of horizontal equalization of the tax capacity of the territory is outlined according to the Budget Code of Ukraine. The mechanism of transferring intergovernmental transfers from the state budget to local budgets and intergovernmental transfers between local budgets is determined.

The author considers the types of subsidies and subventions provided from the State budget to local budgets. Their amounts are analyzed.

It is proved that the system of horizontal financial equalization redistributes financial resources in favor of those local authorities which have an imbalance and provides partial compensation for the losses of local budgets of territorial communities from the lack of personal income tax.

Conclusions. It is concluded that the financial basis for the development of any state is budgetary funds. Interbudgetary relations are the main instrument for ensuring the proper functioning of the national budget system.

Keywords: local budgets, mechanism, budget, budget system, interbudgetary relations, intergovernmental transfers, financial resources, subventions, subsidies.

Постановка проблеми та її значення. У відповідності із ст. 2 Конституції України, наша країна є унітарною державою [1]. Визначальними рисами унітаризму є цілісність, неподільність, функціонування єдиної системи права. Конституцією України кожному громадянину держави гарантується низка прав: право на охорону здоров'я, санітарно-епідемічне благополуччя, безпечне довкілля, освіту, соціальний захист та інші блага, що забезпечують життя, здоров'я, освітній, культурний розвиток особистості [2]. Однак історично так склалось, що різні регіони, області, райони та локальні території характеризуються різним рівнем економічного розвитку. Для ліквідації диспропорцій соціально - економічного розвитку регіонів та територіальних громад, забезпечення гарантованих соціальних послуг кожному громадянину України Бюджетним кодексом України визначено механізм розмежування та перерозподілу доходів і видатків між Державними та місцевими бюджетами різних рівнів.

Саме в системі організації міжбюджетних відносин забезпечується регулювання та збалансування інтересів держави та територіальних громад, оскільки фінансовий результат функціонування економіки регіонів залежить від досконалості бюджетної політики держави та податкового потенціалу територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування щодо формування доходів і видатків (за ступенем децентралізації податкових і неподаткових надходжень і їх розподілу та управління бюджетними коштами) реалізується через міжбюджетні відносини. Дослідженням системи міжбюджетного регулювання займається низка науковців, зокрема: І.В. Алексеев [3], В.М. Асадчев [4], В.В. Баранова [5], І.С. Волохова [6], О.В. Гончаренко [7, 16], В.С. Загорський [8], О.П. Кириленко [9], В.І. Кравченко [10], І.О. Луніна [11], С.В. Слухай [12], В.Я. Швець [13] та інші. Тому в умовах воєнного стану питання міжбюджетного регулювання в Україні набуло особливої актуальності.

Мета і завдання статті. Дослідити сутність та актуальні проблеми формування міжбюджетних відносин в умовах воєнного стану.

Викладення основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Міжбюджетні відносини об'єктивно обумовлені суспільною потребою у перерозподілі бюджетних ресурсів від бюджетів економічно і соціально розвинутих адміністративно-територіальних одиниць на користь бюджетів тих регіонів, які менш забезпечені або більше потребують на даний момент коштів.

Завдяки міжбюджетним відносинам дотаційні регіони отримують кошти необхідні для підвищення фінансової спроможності територіальних громад.

Міжбюджетні відносини є важливою складовою бюджетної системи будь-якої країни. В економічній літературі та в законодавчих актах їх прийнято розглядати як відносини між суб'єктами: органами державної влади та управління і органами місцевого самоврядування у процесі перерозподілу бюджетних ресурсів між територіальними громадами, їх об'єднаннями та державою.

Провести аналіз міжбюджетних відносини неможливо повноцінно без дослідження концептуальних підходів вчених-економістів до визначення сутності поняття «міжбюджетні відносини». Однак серед наукових досліджень однозначного трактування сутності терміну «міжбюджетні відносини» ми не знаходимо. Кожен з авторів пропонує своє тлумачення даного поняття як теоретичними даними, так і практичними результатами дії міжбюджетних відносин.

Сучасна наука не має єдиної думки стосовно тлумачення поняття «міжбюджетні відносини». Так, Бюджетний кодекс визначає міжбюджетні відносини, як відносин між державою, АР Крим і територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України [14].

Під терміном «міжбюджетні відносини» В.І. Кравченко розуміє форму взаємозв'язків і взаємозалежностей між окремими ланками системи місцевих бюджетів, а також між місцевими бюджетами та Державним бюджетом України, що є головним елементом системи міжурядових фінансових відносин [10, с. 257]. О.П. Кириленко визначає міжбюджетні відносини як розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи, проведене відповідно до розподілу повноважень органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування [9, с. 253]. Тобто міжбюджетні відносини забезпечують дотримання принципу субсидіарності бюджетної системи.

На думку науковців І.О. Луніної, В.Я. Швець, міжбюджетні відносини – це система взаємовідносин між державою та місцевим самоврядуванням щодо розподілу повноважень державних органів влади і органів місцевого самоврядування, а також розподілу видаткових зобов'язань і дохідних джерел між бюджетами різних рівнів [11, с. 14; 13, с. 27]. З погляду С.В. Слухая, міжбюджетні відносини – це взаємовідносини, що виникають між органами державної влади, місцевого самоврядування, а також між органами місцевого самоврядування щодо розподілу функцій, повноважень, сфер відповідальності у здійсненні видатків та формуванні доходів бюджетів [12, с. 13]. За визначенням науковця І.В. Алексєєва, міжбюджетні відносини є «внутрішніми бюджетними потоками, які відображають перерозподіл доходів і видатків місцевих бюджетів» [3, с. 187]. І.С. Волохова трактує міжбюджетні відносини як відносини між ланками бюджетної системи України, пов'язані з перерозподілом бюджетних коштів з метою збалансування обсягів видатків органів влади різних рівнів, обумовлених законодавчо наданими повноваженнями та делегованими функціями, та їх доходами [6, с. 26]. Дещо обширне визначення Т.О. Кізима дає, вона тлумачить поняття міжбюджетні відносини як «форму взаємозв'язків і взаємозалежностей між окремими ланками системи місцевих бюджетів, а також між місцевими бюджетами та Державним бюджетом України – головним елементом системи міжурядових фінансових відносин» [15, с. 46].

Міжбюджетні відносини є надзвичайно складним явищем і містять у собі, як вважає О.В. Гончаренко, правові, економічні та політичні аспекти. Щодо правових аспектів, то міжбюджетні відносини мають юридично-правовий характер і можуть виникати лише в країнах, де існують суб'єкти публічної влади, відмінні від держави. Такі відносини держави, місцевого самоврядування та інших інститутів публічної влади з приводу задоволення суспільних потреб визначаються конституцією, законодавчими актами та іншими нормативними актами центральної влади [16, с. 21].

З правової точки зору В.С. Загорський розглядає міжбюджетні відносини, як відносини між бюджетами різного рівня в особі органів державної влади та місцевого самоврядування, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження та виконання бюджетів, які закріплені нормативно-правовими актами шляхом розмежування і делегування повноважень держави та місцевого самоврядування, встановлення сфери їх спільних повноважень, законодавчого закріплення політики держави у сфері фінансового вирівнювання [8, с. 39].

Економічний аспект міжбюджетних відносин визначається економічними функціями держави та органів місцевого самоврядування і включає:

- 1) розподіл видатків між державним та місцевими бюджетами;
- 2) розподіл доходів між рівнями бюджетної системи;
- 3) розмір трансфертів, що передаються з державного бюджету місцевим бюджетам і з місцевих бюджетів до державного бюджету;
- 4) розмежування державної та комунальної власності;
- 5) публічний контроль за витрачанням коштів [16, с. 21, 22].

В економічному аспекті, на думку науковця В.С. Загорського міжбюджетні відносини розглядаються як сукупність грошових відносин, пов'язаних із розподілом та перерозподілом частини ВВП у межах країни з метою реалізації економічних функцій держави, таких як перерозподіл доходу і багатства, розподіл ресурсів між сферою матеріального виробництва та соціально-культурною сферою, соціальними групами населення, органами державної влади та місцевого самоврядування, різними регіонами країни, а також для забезпечення стійкого, збалансованого і динамічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць [8, с. 39].

Політичний аспект проблеми пов'язаний з організацією державної влади в країні, реалізацією державних та місцевих інтересів та можливістю органів державної влади ухвалювати законодавство, яке б максимально збалансовувало державні та місцеві інтереси. Самоврядні одиниці не повинні обмежувати свою діяльність тільки виконанням законних обов'язків, а зобов'язані виконувати також завдання, які випливають з їх публічного характеру і можливості розпоряджатися відповідними засобами [16, с. 22].

Сутність міжбюджетних відносин в політичному аспекті пов'язані з організацією державної влади в країні, реалізацією державних та місцевих інтересів, з ухваленням законодавств, які б максимально збалансовували державні та місцеві інтереси [17, с. 104].

У фінансовому аспекті міжбюджетні відносини В.С. Загорський трактує як рух фінансових потоків [8, с. 95], що виникають у процесі розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів між різними рівнями влади та управління через систему податкових платежів і міжбюджетних трансфертів [18, с. 13].

В організаційному аспекті, В.Я. Швець трактує, що міжбюджетні відносини розкриваються як сукупність дій органів влади, пов'язаних з організацією міжбюджетних відносин у країні, або як відносини між різними рівнями влади й управління з приводу розмежування між ними функцій, видаткових повноважень, дохідних джерел та бюджетного вирівнювання у вигляді міжбюджетних трансфертів з метою збалансування обсягів видатків, обумовлених законодавчо наданими повноваженнями і делегованими функціями, та їх доходів [13, с. 23].

Узагальнюючи існуючі в науковій літературі трактування сутності міжбюджетних відносин, пропонуємо їх згрупувати за такими підходами: фінансово-економічний, організаційний, політико-правовий.

Таблиця 1

Підходи до трактування сутності поняття «міжбюджетні відносини»*

Підхід / автори	Характеристика
Фінансово-економічний В.С. Загорський	- рух коштів, фінансові потоки, організовані грошові потоки; - різна спрямованість потоків (згори вниз, знизу вгору); - бюджетоформуючі потоки; - нееквівалентні, безоплатні, односторонні та безповоротні фінансові відносини; - відносини пов'язані з формуванням, розподілом та використанням бюджетів; - грошові розподільні та перерозподільні відносини щодо виконання державою функцій; - економічні відносини, пов'язані з розподілом та перерозподілом частини ВВП і національного багатства
Організаційний	- сукупність дій органів влади щодо організації та управління бюджетним процесом; - розподіл джерел, видаткових повноважень і обсягів фінансової допомоги

В.Я. Швець	між рівнями бюджетної системи, контроль за витрачанням коштів; - невід’ємна частина бюджетного процесу; - елемент системи міжурядових фінансових відносин
Політико-правовий	- відносини, регламентовані нормами права; - юридично правовий характер; - закріплення у нормативно-правових актах видатків і доходів органів державної влади та місцевого самоврядування, визначення їх делегованих повноважень та політики фінансового вирівнювання;
О. В. Гончаренко	- механізм узгодження інтересів політичних партій, центральних і місцевих органів влади; - відносини з приводу організації державної влади у країні

* Складено авторами [16]

Здійснивши аналіз даної таблиці, можна дійти висновку, що трактування різними науковцями досліджуваного поняття по своїй суті були схожими і відрізнялися лише деякими деталями. Так, у більшості трактувань під міжбюджетними відносинами розуміється відносини між органами державної влади та місцевого самоврядування щодо розмежування повноважень та здійснення видатків та отримання доходів з метою забезпечення виконання конституційних функцій держави.

На нашу думку, міжбюджетні відносини – це система відносин між органами влади, органами місцевого самоврядування та управління для запобігання дисбалансів шляхом перерозподілу бюджетних ресурсів. Суб’єктами міжбюджетних відносин виступають ті органи влади, органи місцевого самоврядування та управління, до компетенції яких входять повноваження із складання, розгляду, затвердження і виконання бюджетів. Об’єктом міжбюджетних відносин виступають бюджетні кошти, які концентруються і перерозподіляються між бюджетами різних рівнів бюджетної системи.

У кожній розвинутій країні відносини щодо перерозподілу бюджетних ресурсів між бюджетами всіх рівнів здійснюються в два етапи. На першому етапі окреслюється перелік видатків кожного бюджету, виходячи з необхідності виконання власних та делегованих функцій і завдань, та відповідні доходні джерела, що закріплюються за кожним бюджетом. Розподілені фінансові ресурси виступають в якості власних та закріплених доходів відповідних бюджетів. Другий етап відносин між бюджетами щодо перерозподілу фінансових ресурсів пов’язаний з постійним (періодичним) вирішенням питань, які поставлені на першому етапі. Всі окреслені зміни у відносинах між бюджетами мають довгостроковий характер та фіксуються законодавством про бюджетну систему.

І перший і другий етапи відносин між бюджетами всіх рівнів бюджетної системи відображають міжбюджетні відносини [13, с. 10].

Бюджетним кодексом України окреслено механізм горизонтального вирівнювання податкоспроможності території та визначено, що міжбюджетні відносини це відносини між державою, АР Крим і територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України [14]. Постановою КМУ від 23.01.2015 р. № 12 викладено Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів, де визначено механізм перерахування міжбюджетних трансфертів із державного бюджету до місцевих бюджетів (базова дотація, субвенції, стабілізаційна й додаткові дотації), реверсної дотації та міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами. На період воєнного стану Постановою КМУ [від 10 березня 2022 р. № 245](#), [від 04 березня 2022 р. № 199](#) скорочено низку трансфертів місцевим бюджетам з метою спрямування до резервного фонду державного бюджету для забезпечення фінансування заходів територіальної оборони, захисту безпеки населення та функціонування бюджетної сфери, комунальних підприємств. Однак неперераховані обсяги міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам населених пунктів на тимчасово неконтрольованій території можуть перерозподілятися шляхом збільшення обсягу міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам населених пунктів, на територію

яких переміщуються особи (споживачі гарантованих послуг) з населених пунктів на тимчасово неконтрольованій території ([постанова МУ від 9 червня 2021 р. № 590](#)).

Таблиця 2

Параметри горизонтального вирівнювання податкоспроможності та дотаційності бюджетів територіальних громад Волинської області

Показники	Значення показника
Чисельність наявного населення станом на 01.01.2022 (тис. грн.)	1 021,4
Очікуване надходження ПДФО за 2022 рік (без податку на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, одержаних військовослужбовцями, (відрахування – 64%), (тис. грн.)	3320148,1
Надходження ПДФО грн. на 1 жителя	3 250,7
Індекс податкоспроможності бюджету	0,9
Реверсна дотація (50% більше індексу 1,1), (тис. грн.)	267 057,6
Базова дотація (індекс до 0,9 – компенсація 80%),(тис. грн.)	650 222,0
Базова дотація бюджетів територіальних громад (тис. грн.)	754 819,6
додаткова дотація бюджетів територіальних громад (тис. грн.)	3216,2
Субвенції	3522702,5
Власні надходження бюджетів територіальних громад (тис. грн.)	7417206,0
Рівень дотаційності (%)	46,6
Рівень фінансової автономії (%)	63,4
Всього	11697944,3

*Розраховано авторами [20]

У проекті Закону України «Про Державний бюджет України на 2022-2023 рр.» передбачено обсяги міжбюджетних трансфертів для 1601 місцевого бюджету, а саме: 24 обласних бюджетів та бюджету міста Києва; 119 районних бюджетів; 1438 бюджетів територіальних громад. Для бюджетів територіальних громад Волинської на 2023 р. 267 057,6 тис. грн становить реверсна дотація, 650222,0 тис. грн. – базова дотація. У 2022 р. дотаційність територіальних громад Волинської області становила 46,6 % (табл. 2), реверсну дотації перераховували лише 4 із 54 ТГ (Боратинська і Підгайцівська сільські територіальні громади та Луцька і Володимир-Волинської міські територіальні громади).

На 2023 р. Законом України Про Державний бюджет України визначено фінансовий ресурс місцевим бюджетам в обсязі 23,9 млрд. грн.. додаткової дотації на вирівнювання диспропорцій та підтримку територіальних громад, що втратили основні джерела наповнення бюджету внаслідок бойових дій, спричинених повномасштабним вторгненням російської федерації в Україну та заплановано виділення коштів на відновлення критичної інфраструктури. Постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1477 затверджено порядок та умови надання у 2023 р. додаткової дотації з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України. Додаткова дотація розподілятиметься за формульним підходом на основі врахування: обсягів базової та реверсної дотацій на 2023 рік; кількості внутрішньо переміщених осіб; обсягів неперерахованої у 2022 році та у 2023 роках реверсної дотації; фактичних надходжень ПДФО до місцевих бюджетів у 2021, 2022 та у 2023 роках.

Уряд затвердив розподіл додаткової дотації в два етапи: перший етап в обсязі 10,2 млрд. грн для 853 бюджетів територіальних громад та 17 обласних бюджетів; другий етап розподілу додаткової дотації на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу у зв'язку з повномасштабною збройною агресією РФ, для 516 бюджетів територіальних громад та обласних бюджетів Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей розподілено 3,1 млрд. гривень додаткової дотації [19].

На 2024 рік Законом України Про Державний бюджет України для розрахунку дотації визначено середній рівень надходжень податків на 1 жителя: по податку на доходи фізичних осіб для бюджетів

територіальних громад 3742,45 грн та для обласних бюджетів 966,12 грн; по податку на прибуток підприємств для обласних бюджетів 179,58 грн. Виходячи із вищезазначеного, базову дотацію отримують бюджети, у яких індекс податкоспроможності менше 0,9, або надходження на 1 жителя менше: 3368,21 грн – з податку на доходи фізичних осіб для бюджетів територіальних громад; 869,51 грн – з податку на доходи фізичних осіб для обласних бюджетів; 161,62 грн – з податку на прибуток підприємств для обласних бюджетів. Базову дотацію з державного бюджету у 2024 році отримають 1 032 місцевих бюджети, у тому числі: 18 обласних бюджетів та 1 014 бюджетів територіальних громад.

Реверсну дотацію передбачено для бюджетів, обсяг надходжень на 1 жителя більше: 4116,70 грн – з податку на доходи фізичних осіб для бюджетів територіальних громад; 1062,73 грн – з податку на доходи фізичних осіб для обласних бюджетів; 197,54 грн – з податку на прибуток підприємств для обласних бюджетів. Загалом у 2024 р. реверсну дотацію до державного бюджету будуть перераховувати 239 місцевих бюджетів, у тому числі: 4 обласних бюджети та 235 бюджетів територіальних громад. За результатами розрахунку обсяг базової дотації, яка надаватиметься місцевим бюджетам з державного бюджету, у 2024 р. становить 21 117,7 млн грн, обсяг реверсної дотації, яка перераховуватиметься з місцевих бюджетів до державного бюджету – 14 093,1 млн грн [21].

Отже, в Україні система горизонтального фінансового вирівнювання здійснює перерозподіл фінансових ресурсів на користь тих місцевих органів влади, які мають дисбаланс та забезпечує часткову компенсацію втрат місцевих бюджетів територіальних громад від недоотримання податку на доходи фізичних осіб. Головним нововведенням на 2024 рік, є спрямування ПДФО з грошового забезпечення військових до державного бюджету. За попередніми оцінками Мінфіну, це дозволить спрямувати 97,3 млрд грн до спецфонду на фінансування програм сектору безпеки та оборони. При цьому місцеві бюджети поповнять свій ресурс за рахунок міжбюджетних трансфертів.

Система міжбюджетного регулювання потребує удосконалення, оскільки запроваджена система фінансового вирівнювання обмежена лише двома податками, тому не стимулює до розширення податкової бази місцевих бюджетів та не здійснює вирівнювання видаткових потреб однотипних територій [22].

Висновок. Фінансовою основою розвитку будь-якої держави є бюджетні кошти, напрями та обсяг використання яких визначають соціально-економічний стан країни в майбутньому. Особливу роль тут відіграють міжбюджетні відносини, що представляють собою відносини між державою, Автономною Республікою Крим та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України. Саме ці відносини є головним інструментом забезпечення належного функціонування національної бюджетної системи. Метою регулювання міжбюджетних відносин є забезпечення відповідності повноважень на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами за бюджетами, та фінансових ресурсів, які мають забезпечувати виконання цих повноважень.

Джерела та література:

1. Конституція України від 28.06.1996р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992. № 2801-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
3. Алексеев І.В. Бюджетна система України. Навч. посіб. Київ, «Хай-Тек Прес», 2008. 376 с.
4. Асадчев В.М. Трансферти в системі міжбюджетних відносин. Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит». Ін-т екон. прогнозування. Київ, 2003. 20 с.
5. Баранова В.В. Розвиток міжбюджетних відносин в Україні. Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит». Харківський національний ун-т ім. В.Н.Каразіна. Харків, 2005. 20 с.
6. Волохова І.С. Міжбюджетні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Монографія. Одеса, 2010. 234 с.

7. Гончаренко О. В. Розбудова міжбюджетних відносин на місцевому рівні: дис.канд. екон. наук: 08.00.08. Київ, 2008. 217 с.
8. Загорський В.С. Бюджетна система та оподаткування в Україні: проблеми розвитку. Монографія. Харків, 2008. 288 с.
9. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). Київ, 2000. 384 с.
10. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України. Київ, Т-во «Знання», 1999. 487 с.
11. Луніна І.О. Міжбюджетні відносини в Україні: концептуальні підходи до реформування. Економіка України № 5, 2002. С. 10 – 16.
12. Слухай С.В. Міжурядові трансферти в умовах системної економічної трансформації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.01.01 «Економічна теорія». Науково-дослідний фінансовий ін-т. К., 2005. 35 с.
13. Швець В.Я. Концептуальні підходи до вдосконалення системи міжбюджетних відносин. Фінанси України № 3, 2005. С. 23-31.
14. Бюджетний кодекс України: Закон України № 2456-VI від 08.07.2010р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
15. Кізіма Т.О. Соціальні трансферти як джерело доходів домашніх господарств: проблемно-теоретичні аспекти. Економіка та держава № 4, 2009. С. 46 – 49.
16. Гончаренко О.В. Міжбюджетні відносини на місцевому рівні в Україні. Монографія. Київ, 2013. 222с.
17. Фещенко Л. В., Проноза П. В., Кузьминчук Н. В. Бюджетна система України: Навчальний посібник. Київ, 2008. 440 с.
18. Костирко Л.А., Велентейчик Н.Ю. Механізм регулювання міжбюджетних відносин в Україні: пріоритети, інструменти, перспективи. Монографія. Северодонецьк: вид-во СЧУ ім. В.Даля, 2016. 280 с.
19. 516 громади, які постраждали від збройної агресії РФ, отримують другий транш додаткової дотації. URL: <https://auc.org.ua/novyna/516-gromady-yaki-postrazhdaly-vid-zbroynoyi-agresiyi-rf-otrymayut-drugyy-transh-dodatkovoyi>
20. Моніторинг виконання місцевих бюджетів області за доходами станом на 01.01.2023. URL: <http://www.finance.voladm.gov.ua/articles/id-2372/>
21. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42796>
22. М. І. Карлін, В. І. Проць, Н. В. Проць. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування: концептуалізація, практика та пріоритети. Монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 252 с.

References

1. Constitution of Ukraine of 28.06.1996, Vol. 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [In Ukrainian]
2. Fundamentals of the legislation of Ukraine on health care: Law of Ukraine of 19.11.1992. Vol. 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> [In Ukrainian]
3. Aliksieiev I.V. (2008). Biudzhethna systema Ukrainy [Budget system of Ukraine]. Navch. posib. Kyiv, «Khair-Tek Pres» – A textbook. Kyiv: High-Tech Press. 376 P. [In Ukrainian]
4. Asadchev V.M. (2003). Transferty v systemi mizhbiudzhethnykh vidnosyn [Transfers in the system of interbudgetary relations]. Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.04.01 «Finansy, hroshovyi obih i kredyt». In-t ekon. prohnouzuvannia. Kyiv – PhD thesis for the degree of Candidate of Economic Sciences: specialty 08.04.01 ‘Finance, money circulation and credit’. Institute of Economic Forecasting. Kyiv. 20 P. [In Ukrainian]
5. Baranova V.V. (2005). Rozvytok mizhbiudzhethnykh vidnosyn v Ukraini [Development of interbudgetary relations in Ukraine]. Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: spets. 08.04.01 «Finansy, hroshovyi obih i kredyt». Kharkivskiy natsionalnyi un-t im. V.N.Karazina. Kharkiv – PhD thesis for the degree of Candidate of Economic Sciences: specialty 08.04.01 ‘Finance, money circulation and credit’. V.N. Karazin Kharkiv National University. Kharkiv. 20 P. [In Ukrainian]

6. Volokhova I.S. (2010). Mizhbiudzhetni vidnosyny v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [Interbudgetary relations in Ukraine: current state and prospects for development]. Monohrafiia. Odesa. – Monograph. Odesa. 234 P. [In Ukrainian]
7. Goncharenko O. V. (2008). Rozbudova mizhbiudzhetsykh vidnosyn na mistsevomu rivni [Development of interbudgetary relations at the local level]. Dys.kand. ekon. nauk: 08.00.08. Kyiv – Candidate of Economic Sciences: 08.00.08. Kyiv. 217 P. [In Ukrainian]
8. Zahorskyi V.S. (2008). Biudzhetna systema ta opodatkuvannia v Ukraini: problemy rozvytku [Budget system and taxation in Ukraine: problems of development]. Monohrafiia. Kharkiv – Monograph. Kharkiv. 288 P. [In Ukrainian]
9. Kyrylenko O.P. (2000). Mistsevi biudzhety Ukrainy (istoriia, teoriia, praktyka) [Local budgets of Ukraine (history, theory, practice)]. Kyiv – Kyiv. 384 P. [In Ukrainian]
10. Kravchenko V.I. (1999). Mistsevi finansy Ukrainy [Local finances of Ukraine]. Kyiv, T-vo «Znannia» – Kyiv, Znannya Publishing House. 487 P. [In Ukrainian]
11. Lunina I.O. (2002). Mizhbiudzhetni vidnosyny v Ukraini: kontseptualni pidkhody do reformuvannia [Lunina I.O. Intergovernmental fiscal relations in Ukraine: conceptual approaches to reforming]. Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine Vol. 5. P. 10–16. [In Ukrainian]
12. Slukhai S.V. (2005). Mizhuriadovi transferty v umovakh systemnoi ekonomichnoi transformatsii [Intergovernmental transfers in the conditions of systemic economic transformation]. Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia dokt. ekon. nauk: spets. 08.01.01 «Ekonomichna teoriia». Naukovo-doslidnyi finansovyi in-t. – PhD thesis for the degree of Doctor of Economics: specialty 08.01.01 ‘Economic Theory’. Research Financial Institute. 35 P. [In Ukrainian]
13. Shvets V.Y. (2005). Kontseptualni pidkhody do vdoskonalennia systemy mizhbiudzhetsykh vidnosyn [Conceptual approaches to improving the system of intergovernmental fiscal relations]. Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine Vol. 3. P. 23–31. [In Ukrainian]
14. Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine Vol. 2456-VI of 08.07.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> [In Ukrainian]
15. Kizyma T.O. (2009). Sotsialni transferty yak dzherelo dokhodiv domashnikh gospodarstv: problemno-teoretychni aspekty [Social transfers as a source of household income: problematic and theoretical aspects]. Ekonomika ta derzhava – Economy and state. Vol. 4. P. 46–49. [In Ukrainian].
16. Goncharenko O.V. (2013). Mizhbiudzhetni vidnosyny na mistsevomu rivni v Ukraini [Interbudgetary relations at the local level in Ukraine]. Monohrafiia. Kyiv – monograph. Kyiv. 222 P. [In Ukrainian].
17. Feshchenko L. V., Pronoza P. V., Kuzmynchuk N. V. (2008). Biudzhetna systema Ukrainy [Budget system of Ukraine]. Navchalnyi posibnyk – Study guide. Kyiv. 440 P. [In Ukrainian].
18. Kostyrko L.A., Velenteichyk N.Y. (2016). Mekhanizm rehuliuвання mizhbiudzhetsykh vidnosyn v Ukraini: priorityty, instrumenty, perspektyvy [Mechanism of regulation of interbudgetary relations in Ukraine: priorities, tools, prospects]. Monohrafiia. Sievierodonetsk: vyd-vo SNU im. V.Dalia – Monograph. Sievierodonetsk: V. Dahl East Ukrainian National University. 280 P. [In Ukrainian].
19. 516 communities affected by the armed aggression of the Russian Federation will receive the second tranche of additional subsidies. URL: <https://auc.org.ua/novyna/516-gromady-yaki-postrazhdaly-vid-zbroynoyi-agresiyi-rf-otrymayut-drugyy-transh-dodatkovoyi> [In Ukrainian].
20. Monitoring of the implementation of local budgets of the region by revenues as of 01.01.2023. URL: <http://www.finance.voladm.gov.ua/articles/id-2372/> [In Ukrainian].
21. Explanatory Note to the Draft Law of Ukraine ‘On the State Budget of Ukraine for 2024’. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42796> [In Ukrainian].
22. M. I. Karlin, V. I. Prots, N. V. Prots. (2023). Finansove zabezpechennia orhaniv mistsevoho samovriaduvannia: kontseptualizatsiia, praktyka ta priorityty [Financial support of local self-government bodies: conceptualization, practice and priorities]. Monohrafiia. Lutsk. Vezha-Druk – Monograph. Lutsk. Vezha-Druk. 252 P. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.10.2023 р.